

Prof. dr hab. Jan Tatarczyk
Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego
we Wrocławiu
Sztuki muzyczne, instrumentalistyka
Adres do korespondencji:

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Wrocław 15.06.2019r.

Opinia

Zleceniodawca opinii

Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego, Wydział Instrumentalny, pismo z dnia 7 maja 2019r, zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2013 r. art. 13 ust.1 Ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.(Dz.U. 2016 poz.882).

Dotyczy

Uchwały nr 92/II/2016/2017 Rady Wydziału Instrumentalnego z dnia 25 września 2017r. w sprawie wyznaczenia recenzenta pracy doktorskiej w przewodzie doktorskim w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka Pana mgr. Jakuba Drygasa.

W świetle ustawy z dnia 14 marca 2003 roku art.14 ust. 2 pkt. 2 (tekst jedn. Dz. U. 2016 poz. 882 ze zm.) Rada Wydziału Instrumentalnego podjęła prawomocną uchwałę o wyznaczeniu mej osoby recenzentem pracy doktorskiej Pana mgr. Jakuba Drygasa. Do przekazanego mi przez przewodniczącego Rady pisma z dnia 7 maja 2019r. z prośbą o napisanie oceny pracy doktorskiej pt. *Autorska transkrypcja Koncertu skrzypcowego Andrzeja Panufnika na klarnet w kontekście Koncertu altówkowego w wersji na klarnet Krzysztofa Pendereckiego* dołączono pracę doktorską i dokumentację przewodową.

Podstawowe dane o kandydacie

Pan Jakub Drygas, urodzony dnia [REDACTED] ukończył w 2005 roku studia na Wydziale Instrumentalnym Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu. Studia uzupełnił w Hochschule für Musik und Theater w Hanowerze, uzyskując 05.07.2006r. Diplom-Musiker. Odbył również

studia podyplomowe w Universität der Künste w Berlinie, które ukończył w 2013 roku. Swoje muzyczne kwalifikacje podnosił także na kursach u wybitnych klarncistów. Jest laureatem kilku konkursów muzycznych. Godnym podkreślenia jest fakt, że w 2008 roku, jako jedyny Polak, został zakwalifikowany do prestiżowego Międzynarodowego Konkursu Klarinetowego *Praska wiosna*. Od wielu lat prowadzi działalność koncertową zarówno jako muzyk orkiestrowy, jak i solista kameralista. Doktorant udokumentował sześć występów z orkiestrą wykonując *Koncert klarinetowy* Karola Kurpińskiego, *Hebanowy koncert* Igora Strawieńskiego i *Preludia taneczne* Witolda Lutosławskiego. Koncerty kameralne (w liczbie 27) obejmują twórczość m.in.: Jeana Francaix'a, Leonarda Bernsteina, Witolda Lutosławskiego, Krzysztofa Pendereckiego, Johannesa Brahmsa, Astora Piazzoli i Wolfganga Amadeusza Mozarta. Pan Jakub Drygas, jako muzyk orkiestrowy współpracował z Młodzieżową Orkiestrą Unii Europejskiej, ork. Sinfonietta Cracovia i Schleswig-Holstein Festival Orchestra. Od 2008 roku doktorant jest na stałe zatrudniony w Orkiestrze Symfonicznej Filharmonii Poznańskiej im. Tadeusza Szeligowskiego na stanowisku muzyka solisty. Jego działalność artystyczna wiąże się również z nagraniami i transmisjami. Dokonał ich głównie z orkiestrą, w której pracuje na co dzień a także z orkiestrą Sinfonietta Cracovia. Działalność pedagogiczna doktoranta to przede wszystkim praca w Akademii Muzycznej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu na stanowisku asystenta. Pan Jakub Drygas udzielał się również w szkołach muzycznych I i II st. prowadząc warsztaty klarinetowe.

Ocena pracy doktorskiej

Rozprawa doktorska Jakuba Drygasa zatytułowana: „Autorska transkrypcja Koncertu skrzypcowego Andrzeja Panufnika na klarnet w kontekście Koncertu altówkowego w wersji na klarnet Krzysztofa Pendereckiego” składa się z dzieła artystycznego w formie zapisu elektronicznego i jego opisu. Dzieło artystyczne obejmuje dwa utwory - Koncert skrzypcowy Andrzeja Panufnika w wersji na klarnet i Koncert altówkowy Krzysztofa Pendereckiego w wersji na klarnet. Koncert Andrzeja Panufnika, pomimo że nie zawiera fragmentów wirtuozowskich, wymaga dobrej emisji dźwięku we wszystkich jej aspektach. Doktorant dysponuje odpowiednim warsztatem wykonawczym – sprawnością manualną i artykulacyjną a także wyrównaną w całej skali barwą dźwięku, którą potrafi modulować w zależności od charakteru frazy i efektu, jaki chce uzyskać.

Jego grę charakteryzuje duża emocjonalność, jakże potrzebna do wydobywania, szczególnie w drugiej części koncertu, „zawartości poetyckiej”- jak to określił sam kompozytor. Moim zdaniem, Jakub Drygas stworzył właściwą narrację - bliską koncepcji kompozytora. Zwróciłem uwagę na drobne mankamenty wykonania, takie jak np. zbyt słabo zaznaczone przez wykonawcę glissanda w trzeciej części, pomimo że zarówno w wersji oryginalnej, jak i transkrypcji jest adnotacja *molto gliss.* (III cz. t. 49, t.54). W tej części szybkie tempo sprawia, że repetowane szesnastki wykonane, jak sądzę, pojedynczym staccato są nieco ociężałe. Sugerowałbym zastosowanie podwójnego staccato. Z kolei ściszenie dłuższych wartości we fragmentach, w których crescendo prowadzi do piano subito- osłabia pożądany efekt nagłej zmiany dynamiki (III cz. takty 109 i 139).

Koncert altówkowy w wersji na klarnet Krzysztofa Pendereckiego jest utworem stylistycznie podobnym do koncertu Panufnika. Stawia on jednak nieco wyższe wymagania dotyczące umiejętności wykonawczych. Doktorant sprostał wszystkim wyzwaniom przedstawiając własną interpretację dzieła, jak sądzę, na ogół zgodną z intencjami kompozytora. Poprzez właściwą narrację i odpowiednią emisję dźwięku Jakub Drygas oddał nostalgiczny, pełen intymności specyficzny klimat kantylenowych fragmentów kompozycji. Wykonawca musiał się również zmierzyć z wirtuozowskimi przebiegami wymagającymi dużej biegłości palcowej i szybkiego staccato. Często zmieniające się metrum mogło być dodatkowym utrudnieniem, podobnie jak tryle, glissanda czy tremolanda. Nie mam zastrzeżeń do wykonania Koncertu Krzysztofa Pendereckiego za wyjątkiem niezrozumiałego przerwania dźwięku przez doktoranta przed ostatnim akordem kompozycji. Cezura dotyczy jedynie akompaniamentu, zatem wykonanie jej przez solistę, nie jest zgodne z zapisem w partyturze.

Podsumowując wrażenia po wysłuchaniu dzieła artystycznego stwierdzam, że gra Jakuba Drygasa to przykład sprawnego posługiwania się instrumentem. Siła przekazu sprawia, że słuchacz nie pozostaje obojętny wobec Jego artystycznej kreacji. Doktorant znakomicie znajduje się zarówno we fragmentach kantylenowych, jak i wirtuozowskich. Zwraca uwagę przemyślana narracja i spójne frazowanie. Powyższe sprawia, że wykonanie Jakuba Drygasa może się podobać.

Część opisowa, opatrzona wstępem i zakończeniem, zawiera trzy rozdziały. Pierwszy rozdział doktorant poświęcił Andrzejowi Panufnikowi. Zapoznajemy się w nim z biografią kompozytora, jego inspiracjami i poglądami estetycznymi.

Dowiadujemy się, jak ważny dla kompozytora był „ukryty za nutami” element poetycki a także otrzymujemy informacje o Jego dążeniu do równowagi emocji, intelektu i doskonałości konstrukcji. W podrozdziale dotyczącym periodyzacji twórczości Panufnika doktorant posłużył się tabelą przedstawiającą fazy Jego twórczości. Kolejny podrozdział to omówienie gatunku koncertu w twórczości Andrzeja Panufnika. Autor wymienił utwory należące do gatunku koncertowego i ogólnie się do nich odniósł. Rozdział zamyka wywiad z Lady Camilą Panufnik – małżonką kompozytora, z którego dowiadujemy się wielu ciekawych faktów dotyczących życia, twórczości kompozytora i interpretacji Jego utworów. Lady Camila Panufnik, pomimo że nie jest muzykiem, bardzo rzeczowo omówiła temat twórczości męża, scharakteryzowała styl Jego twórczości oraz co najistotniejsze, udzieliła przydatnych porad dotyczących przygotowywanej transkrypcji.

Stosując podobną metodę w drugim rozdziale doktorant przybliżył postać Krzysztofa Pendereckiego. Tu również dokonał periodyzacji Jego twórczości, omówił gatunek koncertu w dorobku Mistrza i na koniec, podobnie jak to miało miejsce w poprzednim rozdziale, umieścił wywiad -tym razem z prof. Stefanem Kamasą. Zawiera on informacje dotyczące okoliczności powstania Koncertu altówkowego i interpretacji dzieła a także opinię Profesora na temat transkrypcji rozumianej jako opracowanie utworu na inny instrument w kontekście stwierdzenia, że *transkrypcja staje się nowym życiem dzieła muzycznego*. Swój wywód na wspomniane tematy prof. Kamasa dopełnił ciekawostkami, które rzuciły dodatkowe światło na rozpatrywane zagadnienia.

Trzeci rozdział dotyczący już samej transkrypcji, stanowiący zasadniczą część dysertacji zawiera rozważania, w oparciu o cytowane wypowiedzi, na temat transkrypcji a także pokrótce skomentowane, wybrane przykłady transkrypcji klarnetowych. *Andrzej Panufnik swój koncert skomponował na skrzypce - zatem cechy charakterystyczne tego instrumentu stają się głównymi wyznacznikami w doborze odpowiednika*. Zgodnie z tym stwierdzeniem doktorant w celu udowodnienia tezy, że klarnet jest takim właściwym odpowiednikiem skrzypiec, przeprowadził wieloaspektowe badania widma dźwięku obu instrumentów a ich efekty zamieścił w pracy. Wynika z nich, że pomimo różnic w spektrum dźwięku w niektórych obszarach, klarnet jest właściwym instrumentem do transkrybowania nań koncertu skrzypcowego. Tym samym doktorant naukowo dowiódł, że wybór instrumentu z punktu widzenia akustyki był jak najbardziej uzasadniony. Dobrze się stało, że

doktorant nie zdecydował się dokonać transkrypcji na klarnet w stroju „A” (choć brał to pod uwagę, mając na celu *niepowtarzalne i poetyckie zalety koncertu*), gdyż utrudniłoby to wykonanie, zmuszając klarncistę do wydobywania „d” czterokreślonego. Temat pracy może sugerować, że dysertacja w pewnym stopniu jest pracą porównawczą. Odniesienia do koncertu Krzysztofa Pendereckiego dotyczą głównie rozwiązania problemu wielodźwięków w transkrypcji koncertu Andrzeja Panufnika. Słuchając nagrania można wnioskować, że autor miał dylemat, który głos dwudźwięku realizować. Słychać to chociażby w drugim takcie pierwszej części, gdzie wykonanie nie jest zgodne z zapisem nutowym transkrypcji (słyszymy klarnetowe „a” zamiast zapisanego w nutach „e¹”). Na zakończenie rozdziału, analogicznie jak w dwóch poprzednich, doktorant zamieścił wywiad z dyrygentem Łukaszem Borowiczem, który bardzo kompetentnie odpowiedział na pytania dotyczące twórczości obu kompozytorów w aspekcie dokonanej transkrypcji.

Konkluzja

Rozprawa doktorska Jakuba Drygasa w oryginalny i wnikliwy sposób rozwiązuje problem naukowy będący przedmiotem badań. Autor w swoich rozważaniach wykazał, że klarnet jest odpowiednim zamiennikiem skrzypiec w transkrypcji Koncertu skrzypcowego Andrzeja Panufnika. W celu udowodnienia tezy, posłużył się wieloaspektowymi badaniami widma dźwięku, jak również opiniami osób związanych z twórczością kompozytorów, których nazwiska znajdujemy w tytule dysertacji. Swoje przemyślenia dotyczące modyfikacji i realizacji partii skrzypcowej w transkrypcji na klarnet doktorant opisał w rozprawie doktorskiej, przedstawił w formie nutowej a także zaprezentował na dołączonym nagraniu. Tworząc transkrypcję Koncertu skrzypcowego Andrzeja Panufnika, Jakub Drygas znacząco wzbogacił dwudziestowieczną polską literaturę muzyczną w dyscyplinie, której jest reprezentantem.

Niniejszym stwierdzam, że doktorant wykazując się wiedzą a także umiejętnościami wykonawczymi, spełnił wymagania art.13 ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Pracę doktorską mgra Jakuba Drygasa przyjmuję.

Jan Terepys